

KORXONA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA REJALASHTIRISH JARAYONINI O'RNI VA AHAMIYATI

Egamberdiyev Shavkatbek Shahobiddin o'g'li

Andijon mashinasozlik institut

“Iqtisodiyot” yo'nalishi talabasi

Tel: +998911752964

Email: shavkatbekegamberdiyev79@gmail.com

Sobirov Bekmuhammad Sanjarbek o'g'li

Andijon mashinasozlik institut

“Iqtisodiyot” yo'nalishi talabasi

Tel: +998903811118

Email: edu.sbm2204@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada korxonada samaradorligini oshirishda rejalashtirish jarayonini o'rnini va ahamiyati haqida ma'lumotlar berib o'tilgan. Maqolada korxonada uchun rejalashtirishning iqtisodiy mohiyati va mazmuni masalalarini ko'rib chiqib, tahlil qilingan. Rejalashtirishning barcha turlaridan yetarli darajada foydalanmaslik korxonalar natijalarida, qanday o'zgarishlar bo'lishi haqida ham yozib o'tilgan.

Kalit soz'lar: Korxonada, samaradorlik, samaradorlik ko'rsatkichi, korxonalarni rejalashtirish, korxonalarni rivojlantirish, korxonalarni boshqarish, biznesni rejalashtirish.

Kirish. Hozirgi asta-sekinlik bilan rivojlanib borayotgan dunyoda korxonalarni rejalashtirish dasturiy ta'minot sifatida asosiy oqimga aylanmoqda. Rejalashtirishni korxonada salohiyatini baholashga qaratilgan, kelajakda muvaffaqiyatga erishish uchun uzoq muddatli maqsadlarni amalga oshirishga yordam beradigan dastur deb qarash mumkin. Odatda rejalashtirishning qanchalik foydaliligini bilish uchun dastlabki tadqiqotlarni o'tkazish kerak, bu asosan marketing va moliyaviy masalalarga qaratilgan bo'ladi. Ushbu masalani tahlil qilish uchun quyidagi bir qancha vazifalar qo'yiladi: korxonada strategik boshqarishda rejalashtirishning ro'lini aniqlash; asosiy tahlilni o'tkazish; rejalashtirishga yondashuvlar; asosiy muammolarni o'rganish.

An'anaviy moliyaviy rejalashtirish korxonada moliyaviy resurslaridan foydalanish manbalari va yo'nalishlarini va ularning muvozanatli boshqaruvini tahlil qiladigan ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan [1]. Ammo biznes jarayonlarini taqsimlash bilan korxonada faoliyatini rejalashtirish masalalari va ob'ektlarni boshqarish mexanizmlari hisobga olinmaydi. Aksariyat olimlar rejalashtirishning klassik rejalashtirish turini turli xil shaklda ko'rib chiqadilar [2]. Bundan tashqari, mavjud

strategik va operatsion rejalashtirish o'rtasidagi farq va boshqarish jarayoni bevosita kompaniya bilan bog'liq. Bu biznes jarayonlari tufayli sodir bo'ladi, rejalashtirishdan alohida amalga oshiriladi va korxonaning strategik maqsadiga bog'liq emas. Olimlarning tadqiqotlariga ko'ra, uslubiy yondashuv rejalashtirish jarayoni eng samarali natijalarni beradi. Bundan tashqari, tegishli funksiyalardan foydalanib, uni yanada yaxshilash mumkin. Tayyorgarlikning yetishmasligi moliyaviy dunyoda katta yo'qotishlarga olib kelishi mumkin. Bu rejalashtirish va biznes strategiyasini talab qiladi. Shuning uchun tadqiqotning maqsadi nazariy jihatdan umumlashtirishdir. Tashkiliy va uslubiy qoidalar va ishlab chiqishni rejalashtirish jihatlari, shuningdek amalga oshirish mexanizmi bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish korxonalarida rejalashtirishga bog'liq bo'ladi [3].

Biznesni rejalashtirish nafaqat muhim afzalliklarga ega yangi biznes hisoblanadi. Rejalashtirish muhim ahamiyatga ega bo'lgan afzalliklarga ega har qanday korxonaning bir qismi, xususan:

1. Maqsadlar va mezonlarni belgilaydi: to'g'ri rejalashtirish rivojlanishga yordam beradi, biznes haqiqiy maqsadlarni belgilaydi va belgilangan vaqtda amalga oshirishini belgilaydi. Bu uzoq muddatli rentabellikka olib keladi. Shuningdek, u biznesga mezon va kalitni belgilashga imkon beradi o'z maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan ishlash ko'rsatkichlari (KPI)ni yaratadi.

2. Resurslarni taqsimlashni maksimal darajada oshiradi: biznesni yaxshi rejalashtirish kompaniya resurslarini samarali tashkil etish va taqsimlashga yordam beradi. Bu quyidagi harakatlar natijasi haqida tushuncha beradi: yangi bo'limlarning ochilishi, xodimlarni yollash, ishlab chiqarishdagi o'zgarishlar va boshqalar. Bu shuningdek korxonalariga bunday harakatlarning moliyaviy ta'sirini baholashga yordam beradi.

3. Hayotiylikni oshiradi: reja tushunchalarni haqiqatga aylantirishda ko'maklashadi. Garchi biznes rejalar korxonalaridan farq qilsada, muvaffaqiyatli kompaniyalarning rejalariga xizmat qiladi, bunga yangi korxonalar misol sifatida ko'rsatishimiz mumkin. Shuningdek, u mavjud korxonalariga yangi mahsulot va xizmatlarni sotish, reklama qilish va sotishga yordam beradi.

4. Qaror qabul qilishda yordam: biznes yuritishni o'z ichiga oladi ko'p qarorlar qabul qilish: qaerga taqdim etish, qaerga joylashtirish, nima sotish. Yaxshi o'ylangan biznes-reja quyidagilarni beradi kompaniya kelajakni bashorat qilish imkoniyati va imkon beradi muammolarga oldindan javob va echim topish.

5. Avvalgi xatolarni tuzatadi: korxonalar rejalar tuzganda o'tmishdagi kamchiliklar va muvaffaqiyatsizliklarni yodda tutish, va nima ishladi va nima qilmadi, bu ularga vaqt, pul va resurslarni tejashga yordam beradi. O'tmishdan olingan saboqlarni aks ettiruvchi bunday rejalar korxonalariga kelajakdagi xatolar qochishga imkon beradi.

6. Investirlarni jalb qiladi: biznes reja korxonaning maqsadlari, tuzilishi va faoliyatini chuqur anglashda investorlarga beradi. Bu ularning ishonchini oshirishga yordam beradi va ularni investitsiya qilishga undaydi [4].

Biznes rejani tuzish uchun yetti qadam talab qilinadi:

1. Tadqiqot o'tkazish. Agar biznesni insonlar orasida yaratmoqchi bo'lsa biznes reja orqali investorlarni jalb qilish kerak .

2. Maqsadni belgilash. Maqsad aniq bo'lishi kerak. Agar nima uchun yozayotganingizni bilmasangiz, vaqt behuda sarflangan bo'lishi mumkin. mumkin.

3. Biznes profilini yaratish. U tezkor bo'lishi uchun profilga mas'ul shaxs javob beradi, chunki u mijozga tezda yoqishishi kerak qo'shimcha ma'lumot bo'ylab yana ma'lumotlar taqdim etadi.

4. Korxonani batafsil tavsiflash. Oqimni tushuntirish korxonadagi vaziyat haqida axborot berish kerak.

5. Oldindan marketing rejasini tuzish. Bu zarur chunki bu sizning mahsulotingiz yoki xizmatigingiz qanday bo'lishini belgilaydi: mijozlarga yetkaziladigan , yetkazib berilayotgan va sotilgan.

6. Motivatsiyani qo'shish , bunga jiddiy sabab bo'lishi kerak. Korxonani har qanday sharoitda muvaffaqiyat qozonishiga ishonishlari zarur. Missiya nafaqat sotishni, balki pul topish uchun biznesni boshqarishi kerak.

7. Moliyalashtirish xarajatlari, operatsion xarajatlar va prognozlarni ko'rib chiqish. Moliyaviy maqsadlaringizni qo'shish va nima ekanligini batafsil bayon qilish korxonani foyda qilishi uchun sharoit yarata oladi. To'g'ri biznes bilan rejalashtirish, biznesni qo'llab-quvvatlash, tizim va murabbiylik bilan boshlash operatsion xarajatlar va prognozlarni ko'rib chiqishni osonlashtiradi. Shunday qilib, korxonani rejalashtirish va boshqarish kompaniyaning potentsialini baholashga qaratilgan degan xulosaga kelamiz muvaffaqiyatli bo'lish uchun uning uzoq muddatli maqsadlarini aniqlash kerak.

Rejani tayyorlash biznes imkoniyatlarini baholashga professional va ob'ektivdagi tendentsiyalar va o'zgarishlar tarzda yordam beradi [5]. O'tkazilgan tahlilning amaliy ahamiyati tavsiyalarni ishlab chiqish va amalga oshirishda rejalashtirish shakllari va mexanizmini takomillashtirish uchun korxonaning xodimiga yuklatilgan mas'uliyat yotadi. Rejalashtirilgan ko'rsatkichlar tizimi bo'yicha takliflarni amalga oshirish rejalashtirishni amalga oshirish va ishlash metodologiyasi korxonaga strategik maqsadlarni aniq amalga oshirish asosida boshqaruv samaradorligini oshirishga imkon beradi [6].

Xulosa. Umumiy qilib aytganda avvalgi davrlardan korxonani rejalashtirish kabi muammolar bo'lgan ammo bu muammo o'sha davrda o'zining to'liq aksini topamagan. Hozirgi kunda ham ushbu dolzarb muammo bo'yicha qolmoqda. Korxonani rejalashtirish orqali ayniqsa korxonani to'g'ri rejalashtiriladigan bo'lsa

albatta bu korxonani kelajakda yuksalishiga katta hissa qo'shadi. Uni rivojlanishi , kengayishi, qo'shimcha ish joylari yaratishi mumkinligini bilish mumkin. Noto'g'ri rejalashtirish esa buni aksini yuzaga chiqaradi. Rejalashtirishda ham korxonada holatidan kelib chiqqan holatda maqsad vazifalar qo'yilishi kerak. Bu uning har tomonlama va samarali rivojlanishini ta'minlaydi, hamkorlar ustidan raqobatbardosh ustunliklarni kapitallashtirishga hissa qo'shadi. Korxonada rejalashtirishning rolini, tashkilotning ob'ektiv va sub'ektiv omillarini tahlil qilish jarayonida korxonada rejalashtirish aniqlandi, asosiy ulardan bir rejalashtirish usullari va mexanizmi korxonada faoliyatini rejalashtirishga tizimli yondashuvni o'z ichiga olgan korxonada korxonaning ishlab chiqarish salohiyatidan to'liq foydalanish hisobga olinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Алексеев И. В., Бондарчук М. К. (2017). Хороши та кредит. Львов: Издательство Львовской политехники, 216.
2. Костецкий, Н. И. (2018). Актуальные вопросы планирования деятельности предприятия. Стальной рост экономики.
3. Чичрун В. А., Паламарчук В. Д. (2010). Бизнес-планирование как фактор успешной предпринимательской деятельности. Натрий. Наука. Культура.
4. Алексеев И. В., Бондарчук М. К. (2017). Финансовая санация и антикризисное управление предприятием. Львов: Издательство Львовский политехникум.
5. Финансовый аналитик-сервис. Обмен уникальными сведениями та побудова эффективных коммуникаций, 2021.
6. Паентко, Т. В. (2018). Управление контролем в управлении финансами на макроуровне в Украине. Финансы Украины